

אינדקס הטיפוח – שוק פרוע או שוק חופשי?

דוד דרור – המ"ב

השיקולים לשיעור השימוש השונה בין הפרים הם בדרך כלל שיקולים אינטואיטיביים ולא מכומתים. לדעתי, הדרך הנכונה להתמודד עם הבעיות האלה היא לחשב אינדקס טיפוח גמיש בו כל משק יוכל להחליט על המשקל הרצוי שהוא נותן לכל תכונה ולדרג בהתאם את הפרים להזרעה ברפת שלו.

כתוצאה מכך יתכן שמשק יחליט על שימוש בפר להזרעה שכלל לא ניתן לו כאופציה בלוח הפרים הנוכחי. פרים אלה יהיו בדרך כלל פרים עם שיפוט גופני מצויין עם רכיבי חלב, שומן וחלבון בינוניים או פרים עם שיעורי מוצקים גבוהים.

מצד שני, אנשי המקצוע יכולים לטעון שמסוכן לתת לאנשי השטח את האפשרות לחשב אינדקסים משלהם. טענה זאת יכולה להיות נכונה, אולם לדעתי מסוכן יותר להשאיר את המשך המצב הקיים, בו קיים שיקול אינטואיטיבי ולא מכומת. כמשקל נגד לטענה זאת יש ליצור כלי בקרה, מעקב ושכנוע דרך אגודות ההזרעה וספר-העדר למשקים החורגים באופן משמעותי מחמ"מ הטיפוח הארצי.

לצורך המחשת השימוש באינדקס גמיש לפניכם מספר אינדקסים ודירוג הפרים בהתאם:

אינדקס הטיפוח משמש בעיקר ככלי לדירוג ובחירת הפרים להזרעה. האינדקס הנוכחי הקיים מאז 1991 חושב בראיה כלכלית וכלל-ארצית. בתחילה נכללו בו רכיבי החלב, שומן וחלבון ובהמשך משנת 1996, בעקבות הכנסת התאים הסומטיים כמדד נוסף לתשלום, הוחלט על הוספת הסת"ס כרכיב באינדקס הטיפוח.

אמנם לכל פר מחושב אינדקס הטיפוח (חמ"מ 96) ודירוגם נקבע לפי זה. אולם, שיעורי השימוש השונים בין הפרים מובילים למעשה לאינדקס שונה. לדוגמה: הקנס על ק"ג חלב בחמ"מ 96 הינו 27.4%. אולם, אם משתמשים בפועל יותר בפרים בעלי אחוזי שומן וחלבון גבוהים וק"ג חלב נמוך, הקנס עבור הנוזלים גבוה יותר.

אמנם אינדקס הטיפוח נותן כיוון מסוים וברור לבחירת הפרים להזרעה, בפועל בכל משק נבנה אינדקס שונה. אינדקס זה **אינו מכונן** אלא תוצאה של שימוש שונה בפרי הלוח (הגבוהים בחמ"מ 96).

לתוך השיקולים בבחירת הפרים נלקחות בחשבון תכונות שאינן בכלל באינדקס הטיפוח (תכונות שיפוט בדרך כלל).

אינדקס 1 = חמ"מ טיפוח 96 (0.274 - חלב, 6.41 ק"ג שומן, 34.85 ק"ג חלבון)

אינדקס 2 = חישוב דומה לחמ"מ 96 (שומן וחלבון משקל שווה ל-1% וק"ג)

אינדקס 3 = חמ"מ טיפוח 96 בתוספת 25% לשיפוט גופני.

אינדקס 4 = חמ"מ טיפוח 96 בתוספת 50% לשיפוט גופני.

אינדקס 5 = חמ"מ טיפוח 96 בתוספת 75% לשיפוט גופני.

אינדקס 6 = אינדקס 2 בתוספת 25% שיפוט גופני.

° שיפוט גופני = 40% עטין כללי, 20% מיקום פטמות, 20% עומק עטין, 20% רגליים.

טבלה 2. מתאמים בין האינדקסים השונים לחמ"מ 96.

אינדקס 2	אינדקס 3	אינדקס 4	אינדקס 5	אינדקס 6	חמ"מ 96
0.541	0.942	0.664	0.162	0.452	

טבלה 1. מבחן אפריל '99: 200 הפרים הישראלים הגבוהים בחמ"מ '96 לפי אינדקסים שונים.

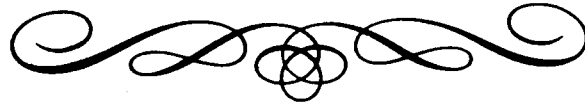
הפר	חמ"מ 96	ד"ג חמ"מ 96	אינדקס 2	אינדקס 3	אינדקס 4	אינדקס 5	אינדקס 6	הערות
3304 גופי	796	1	9	3	31	154	30	שפוט גרוע
3089 פצפון	749	2	3	2	7	60	10	רכיבים גבוהים
3338 מגף	736	3	111	1	1	10	97	חלב גבוה % נמוכים שפוט מצוין
3391 פליז	718	4	20	7	29	12	37	שפוט בינוני
3376 בוילר	696	5	17	6	8	41	20	
3586 מועד	672	6	10	4	3	12	8	
3369 בול	648	7	12	9	40	133	24	שפוט גרוע
3379 דילר	629	8	11	18	51	129	21	% גבוהים, שפוט בינוני
3630 קפל	628	9	15	10	15	52	14	
3568 ששה	622	10	8	5	2	7	4	
3443 פירץ	610	11	2	19	46	104	7	% גבוהים שפוט בינוני
3421 פציל	603	12	1	13	12	71	2	% גבוהים שפוט בינוני
3481 קפה	597	13	16	8	4	9	9	שפוט מצוין
3372 דרם	566	17	5	16	16	28	3	% גבוהים, שפוט טוב
3334 דלמטי	555	19	7	23	79	146	19	% גבוהים שפוט גרוע
3327 רינבו	542	21	6	12	5	6	1	שפוט מצוין, % גבוהים
3543 קשר	531	25	128	11	9	19	106	% שומן נמוך מאוד, חלב גבוה, שפוט טוב
2363 סיוור	519	29	29	17	10	14	17	
3329 בומבה	495	36	4	39	41	59	5	% גבוהים
2326 וניל	359	82	14	73	49	29	6	% גבוהים מאוד
3274 סקורר	310	105	81	59	12	4	45	שפוט מצוין
3252 אימם	291	115	28	70	23	8	11	% גבוהים מאוד, שפוט מצוין
3241 טבע	281	121	52	76	13	2	16	שפוט מצוין, % גבוהים
3201 סמילי	259	133	99	51	6	1	38	שפוט מצוין
3250 טרפש	208	167	164	95	30	5	133	שיפוט מצוין
2341 שלם	194	180	121	100	26	3	64	שיפוט מצוין

הערה: בטבלה נרשמו 10 הפרים הגבוהים בכל אינדקס.

מסקנות

- בקשר לחישוב אינדקס עצמי:
 - ניתן להוסיף לאינדקס כל תכונה לה קיים אומדן הורשה (הישרדות, פוריות, גובה, זווית ורוחב אגן, טלפיים ועוד).
 - אינדקס כזה יעזור למשק להחליט על הפרים להזרעה.
 - האינדקס ידרג את הפרים דירוג שונה מדירוגם בלוח הפרים הארצי.
 - כתוצאה משימוש באינדקסים שונים, אגודות ההזרעה יצטרכו להחזיק מספר רב יותר של פרי מיכל זמינים.
 - דירוג עצמי יעזור בבחירת הפרים המיובאים.
 - אין צורך לדאוג לשימוש שונה בין הפרים, כל הפרים צריכים להינתן בצורה שווה (ובכפוף לזמינות הזרמה).
 - דירוג הפרות לפי אינדקס זה יעזור להחלטה על סלקציה ברמת הפרה והעגלה.
 - חשוב מאד ליצור כלי בקרה ומעקב.

צפן סיון לבוגרי

בהתאמות לנצ"ל בקר בהצנ"ל אהובות:

לאנשי הא"ב, וביומוז לאנשי ספרי הצדק ואיובת האלמש,
 אהביים היקרים במשקים,
 אהובות ההצדקה ולצדדיהן,
 ולבגי הטכנה -

אל שיהא הפדולה הפורה בינינו בכל שנת לבוגרי
 בשיקוט האופני, בהצדקה השיקומית,
 בוועד ספרי-הצדק והשיקומי,

בנהיבה, בדוקה והטמחה של טכנה הניהול ויהא האלב,
 בקשר ההצדק צפן המשקים,
 צפן אהובות ההצדקה ולצפן בגי הטכנה.

אלמא אלמוז איהובתם צפן בצדק

צפן צדק